

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. ŻURAWIA 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04; 29-35-69
ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telefon dyżurny: 21-34-34
Telex: 816-436

BD/180/21/88

SPOŁECZNY ODBIÓR VII PLENUM KC PZPR

Komunikat z badań

Czerwiec 1988 r.

Zainteresowanie opinii społecznej przebiegiem VII Plenum KC PZPR badane w dniu 15 czerwca 1988 r., a więc następnego dnia po jego zakończeniu można szacować na 32-42% ogółu badanych. Znajomość przedmiotu jego obrad deklarowało 32,2%, podobna liczebnie grupa (31,7%) dawała do zrozumienia, że zna referat W. Jaruzelskiego. Intensywność odbioru informacji o przebiegu Plenum była następująca: 1,3% śledziło je, w swojej ocenie, ze specjalną uwagą, 15,1% - w miarę uważnie, 27,7% zapoznało się z nimi przypadkowo, dalszych 25,4% wiedziało jedynie, że Plenum się odbyło, a 30,4% nic nie wiedziało na jego temat. Zainteresowanie pracowników gospodarki uspołecznionej X Zjazdem i VII Plenum KC PZPR obrazuje tabela 1.

Tabela 1

w procentach

Stopień zainteresowania przebiegiem X Zjazdu i VII Plenum KC PZPR	X Zjazd PZPR	VII Plenum KC PZPR
Specjalnie uważnie śledzący	3,1	1,7
W miarę uważnie śledzący	24,4	17,9
Znający powierzchownie	37,6	32,2
Nie przejawiający zainteresowania	33,9	48,2

Stopień wykrystalizowania opinii o Plenum i tematach z nim związanych jest różny¹. Nie wyraziło swego zdania od ok. 60 do 30%.

Oceny Plenum wśród mających o nim zdanie są z reguły spolaryzowane. Stosunkowo pozytywnie mówiono o samym jego zamyśle: według 24% badanych zajęło się ono wszystkimi najważniejszymi sprawami Polski i Polaków (3,1% - zdecydowanie tak, 21,1% - raczej tak), 22% jest przeciwnego zdania (16,3% - raczej nie, 6,0% - zdecydowanie nie). Wielu (29,6% z tego 19,1% raczej a 10,6% zdecydowanie) uważa, że dokonane na nim zmiany kadrowe nie dają nadziei na przyspieszenie reform. Odmienne zdanie wyraziło 25% badanych. Szczegółowe opinie o zmianach kadrowych są bardzo zróżnicowane. Obok powszechnego dostrzegania walorów tych zmian nie rzadko mówi się o ich pozorności (tab.2).

¹ Szczegółowe dane z podziałem na członków PZPR i bezpartyjnych w aneksie.

Tabela 2

w procentach

Twierdzenia na temat zmian kadrowych	Respondenci według deklarowanego stosunku do twierdzeń						
	zdecydowanie	raczej	ogółem	raczej	zdecydowanie	ogółem	nie mający zdania
	pozytywny			negatywny			
Zmiany kadrowe:							
- były podyktowane tym, że niektórzy politycy nie sprawdzili się w obecnych warunkach	20,6	45,4	66,0	10,9	3,1	14,0	19,9
- są wynikiem rozgrywek różnych ugrupowań wewnątrz PZPR	17,2	35,9	53,1	17,9	2,3	20,2	26,5
- są objawem demokratyzacji życia politycznego w Polsce i przestrzegania zasady rotacji na stanowiskach kierowniczych	16,5	29,8	46,3	21,7	9,5	31,2	22,4
- umożliwiły awansowanie osób z nowymi pomysłami, koncepcjami	14,2	31,2	45,4	19,3	7,4	26,7	27,7
- niczego nie zmieniła, nie załatwiła	18,4	22,8	41,2	22,3	10,6	32,9	25,8
- zostały przeprowadzone dla odwrócenia uwagi społeczeństwa od doczliwych problemów codzienności	16,2	24,9	41,2	27,0	9,0	36,0	22,6

Oceniając obrady Plenum jako podstawę do współdziałania z dotychczasową opozycją, 19% badanych uznało je za wystarczające (w pełni - 2,7%, częściowo 16,1%) do zawarcia paktu antykryzysowego, 18% zaś za niewystarczające (zdecydowanie - 4,4%, częściowo - 13,8%). Przyjęcie przez opozycję oferty udziału w sprawowaniu władzy przewidywało 21% badanych (pewnych tego było 3,6%, miało nadzieję - 17,9%), odrzucenie - 27% (13,8% uważając, że oczekuje ona czegoś więcej, 13,0% z racji nieufności do władzy). Ponadto 12,6% wyraziło obawę, że korzystna dla Polski oferta będzie odrzucona.

a 13,2% przewidywało jej odrzucenie przez przeciwników socjalizmu. Warto w tym miejscu przytoczyć poglądy badanych na temat stosunku różnych osobistości i grup do gruntownych reform socjalizmu (tab.3). Stosunkowo często rolę przeciwników reform przypisuje się aparatowi urzędniczemu oraz ruchowi postsolidarnościowemu, którego postrzega się przy tym także jako wroga socjalizmu.

Tabela 3

w procentach

Osoby i grupy	Respondenci					
	postrzegający osoby i grupy jako:					nie mający zdania
	zdecydowanych	umiarkowanych	umiarkowanych	zdecydowanych	przeciwników socjalizmu	
	zwolenników		przeciwników			
reformy socjalizmu						
Generał W.Jaruzelski	65,8	22,8	3,1	0,9	0,2	7,2
Premier Z.Messner	47,3	31,2	5,2	1,4	0,1	14,8
Większość kierownictwa PZPR	31,8	36,3	10,9	2,9	0,1	18,0
Większość ministrów	26,8	38,4	10,5	2,2	0,1	21,9
Większość społeczeństwa	25,4	36,9	8,2	3,3	4,5	21,6
Większość szeregowych członków PZPR	21,8	44,1	5,8	1,3	0,9	26,8
Większość pracowników Komitetu Centralnego	23,9	31,6	14,6	3,8	0,3	25,7
Większość pracowników terenowego aparatu partyjnego	16,8	30,2	18,5	6,8	1,3	26,4
Większość ludzi na wysokich stanowiskach	13,0	31,2	21,3	6,6	1,1	26,8
L.Wałęsa i ludzie wokół niego skupieni	9,0	12,5	14,2	14,6	22,3	27,0
Większość działaczy b."Solidarności", którzy i teraz są jej wierni	7,5	12,8	13,5	14,8	22,5	28,6

Badani zgadzają się z twierdzeniem, że zmiany polityczne zaproponowane na Plenum nie będą miały wielkiego znaczenia, gdyż społeczeństwo nie jest zainteresowane polityką, lecz warunkami życia (35,6%), a także dlatego, że albo są one nie tak radykalne

jak w Związku Radzieckim i na Węgrzech (13,1%), albo zgoła rozmi-
jają się z oczekiwaniami społecznymi (10,6%). Jedynie w ocenie
8,8% są to takie zmiany, na jakie oczekuje społeczeństwo.

Z problematyki gospodarczej w badaniu podjęto dwie kwestie:
czy krytyka działań rządu i samokrytyka kierownictwa partii była
wystarczająca oraz jaki powinien być stosunek Plenum do polityki
gospodarczej rządu. W pierwszej sprawie 20,3% respondentów uznało,
że władze i kierownictwo PZPR zasługują na ostrzejszą krytykę niż
ta, która miała miejsce na Plenum, a 14,5% uznało ją za wystarczają-
cą. W drugiej zaś najbardziej powszechna była opinia, że kierow-
nictwo partyjne powinno zmniejszyć swój wpływ na politykę gospo-
darczą; dać rządowi pełną samodzielność (40,7%), a przynajmniej
jakiś czas na uporządkowanie gospodarki, ograniczając się jedynie
do obserwacji, czy nie popełnia błędów (26,4%). Za krytyczną oce-
ną rządu i odwołaniem go opowiedziało się 22,6%, a za obroną poli-
tyki rządu - 8%.

Ten dość sceptyczny stosunek badanych do VII Plenum nie dziwi
na tle ogólnych ich opinii o PZPR. Uważają oni, że w partii nie
zachodzą istotne zmiany (70,1%), a jeżeli już, to nie tylko pozy-
tywne (19,7%), ale i negatywne (8,3%). Zaufanie społeczeństwa do
partii jeśli nie maleje (jak sądzi 38,7%), to pozostaje bez zmian
(53,7%). Wzrost tego zaufania postrzegало jedynie 6,4%.

Obrady VII Plenum KC w niewielkim tylko stopniu wpłynęły
na stan nastrojów społecznych. Utrzymuje się głęboki stan niezado-
wolenia, obaw i powszechna apatia. Nieco drgnęły nastroje na tle
politycznym (tab. 4 i 5), bez zmian pozostają natomiast oceny
aktualnej sytuacji gospodarczej i przewidywania co do perspektyw
jej rozwoju w ciągu najbliższych dwóch lat (tab. 6 i 7). Na wyso-
kim poziomie pozostaje poczucie niepokoju w społeczeństwie - mimo
przyrostu odsetka stwierdzających pewne odprężenie (tab. 8 i 9).
Po Plenum zmniejszyła się grupa tych, którzy spoglądają na przy-
szłość Polski zarówno z nadzieją, jak i obawą, bardziej jednak na
rzecz wyrażających obawy niż nadzieję (tab. 10).

Tabela 4

w procentach

Ocena sytuacji politycznej	Respondenci według terminów badań					
	X'87	XI'87	II'88	III'88	V'88	VI'88
Bardzo dobra i dobra	9,8	10,6	7,3	7,2	3,4	6,0
Dość dobra	24,1	25,0	19,6	21,7	10,4	17,6
Ani dobra, ani zła	39,9	38,4	38,5	41,2	42,0	41,8
Raczej zła	13,8	13,4	14,3	13,3	20,3	17,0
Zła i bardzo zła	7,4	5,0	12,0	11,2	16,9	11,9
Trudno powiedzieć	4,0	6,2	8,3	4,1	6,9	5,6

Tabela 5

w procentach

Przewidywany kierunek zmian w sytuacji politycznej	Respondenci według terminów badań					
	X'87	XI'87	II'88	III'88	V'88	VI'88
Zdecydowanie się poprawi	1,7	1,2	0,8	1,0	1,0	1,4
Nieznacznie się poprawi	25,8	20,8	17,7	16,7	15,5	21,7
Pozostanie bez zmian	45,5	43,1	49,0	51,6	52,9	49,8
Nieznacznie się pogorszy	11,5	16,6	12,0	13,4	13,2	10,7
Zdecydowanie się pogorszy	1,5	3,3	4,4	3,5	2,9	1,9
Trudno powiedzieć	13,6	14,2	16,2	13,7	14,4	14,4

Tabela 6

w procentach

Ocena sytuacji gospodarczej	Respondenci według terminów badań					
	X'87	XI'87	II'88	III'88	V'88	VI'88
Bardzo dobra i dobra	2,0	1,3	1,1	0,4	1,0	0,5
Dość dobra	4,7	4,7	1,7	1,9	1,5	2,1
Ani dobra, ani zła	18,7	23,8	12,0	15,0	12,9	15,4
Zła, raczej zła	32,4	37,6	26,1	27,3	28,5	29,1
Zła i bardzo zła	40,4	30,9	56,1	54,0	55,0	52,0
Trudno powiedzieć	1,0	1,4	2,8	0,7	0,9	0,9

Tabela 7

w procentach

Przewidywany kierunek zmian w sytuacji gospodarczej	Respondenci według terminów badań					
	X ⁸⁷	XI ⁸⁷	II ⁸⁸	III ⁸⁸	V ⁸⁸	VI ⁸⁸
Zdecydowanie się poprawi	1,1	1,6	1,1	1,1	1,0	0,8
Nieznacznie się poprawi	22,2	21,4	18,5	18,9	16,7	19,3
Pozostanie bez zmian	25,3	19,0	27,1	24,4	28,7	25,4
Nieznacznie się pogorszy	27,4	32,2	28,7	29,4	30,0	29,7
Zdecydowanie się pogorszy	10,9	13,2	13,4	12,1	10,1	10,0
Trudno powiedzieć	12,8	11,9	11,0	14,0	13,6	14,7

Tabela 8

w procentach

Stan nastrojów społecznych	Respondenci według terminów badań				
	XI ⁸⁷	II ⁸⁸	III ⁸⁸	V ⁸⁸	VI ⁸⁸
Całkowity spokój	0,9	1,2	1,1	0,3	1,1
Raczej spokój	12,1	16,5	14,5	7,7	18,1
Pewne napięcie	59,8	56,3	58,6	62,2	60,1
Bardzo duże napięcie	22,1	16,2	16,7	18,7	15,6
Trudno powiedzieć	4,9	9,8	9,1	11,0	5,0

Tabela 9

w procentach

Charakterystyka nastrojów społecznych	Respondenci według terminów badań			
	XI ⁸⁷	II ⁸⁸	V ⁸⁸	VI ⁸⁸
Ogólne odprężenie i zadowolenie, wiara, że będzie lepiej	0,9	0,7	1,9	1,2
Pewne odprężenie i zadowolenie, że jest trochę lepiej	4,1	2,3	5,7	9,5
Rezygnacja, pogodzenie się z losem	11,3	22,6	18,5	15,5
Lęk, obawa, co przyniesie przyszłość, niepewność jutra	53,0	42,0	42,8	39,9
Ogólne niezadowolenie, niewiara w jakąkolwiek poprawę	24,6	27,8	25,7	29,2

Tabela 10

w procentach

Odpowiedzi na pytanie: "Czy na przyszłość kraju patrzy Pan(i) z: nadzieją, nadzieją, ale i obawą, obawą?"	Respondenci według terminów badań	
	V '88	VI '88
Z nadzieją	12,8	14,2
Z nadzieją, ale i obawą	47,6	42,3
Z obawą	39,2	43,1
Trudno powiedzieć	0,4	0,3

Tabela

w procentach

Opinie na temat PZPR i VII Plenum KC PZPR	Respondenci	
	należący do PZPR	nie należący do PZPR
1	2	3
Występowanie i kierunek zmian w działalności PZPR:		
- są zmiany na korzyść	44,8	16,6
- są zmiany na niekorzyść	8,5	8,3
- nie ma zmian	46,1	73,1
Ocena zaufania społeczeństwa do PZPR:		
- wzrasta	11,5	5,7
- pozostaje bez zmian	50,3	54,2
- maleje	38,2	38,7
Odpowiedzi na pytanie: "Czy w ostatnim czasie wydarzyło się coś ważnego, co może mieć wpływ na pozycję PZPR w społeczeństwie?"		
Tak	35,8	13,2
Nie	42,4	53,8
Trudno powiedzieć	21,8	32,6
Wiedza na temat przedmiotu ostatnich obrad plenarnych KC PZPR:		
- poinformowani	72,1	27,2
- nie poinformowani	27,3	72,7
Zainteresowanie informacjami na temat obrad VII Plenum KC PZPR:		
- specjalnie śledzący informacje	7,3	0,5
- w miarę uważnie słuchający informacji, czytający na ten temat	49,7	10,8
- wiedzący tyle, ile przypadkowo usłyszeli, przeczytali	29,7	27,4
- wiedzący tylko, że się odbyło	6,1	27,8
- nic na ten temat nie wiedzący	6,7	33,4
Ocena referatu wygłoszonego przez gen. W. Jaruzelskiego		
- jego treść była ważna, zwróciła uwagę	53,9	17,7
- nie było w nim nic ważnego	10,9	9,9
- nie znają tego referatu	32,7	70,7
Ocena ostrości krytyki władz i samokrytyki działalności kierownictwa PZPR na VII Plenum:		
- była wystarczająco ostra	35,8	11,9
- władza i kierownictwo PZPR zasługują na ostrzejszą krytykę	35,2	18,4
- trudno powiedzieć	29,1	69,0

1	2	3
Ocena zapowiedzianych na VII Plenum zmian w życiu politycznym:		
- będą to zmiany, których społeczeństwo oczekuje	19,4	7,5
- zapowiedzi zmian, ale nie tak dużych, jak na Węgrzech i w ZSRR	27,9	11,3
- zapowiedzi mało ważnych zmian, którymi społeczeństwo nie interesuje się	14,5	10,1
- społeczeństwo polskie jest zainteresowane warunkami życia	27,3	36,6
- trudno powiedzieć	7,3	32,4
Postrzeganie reakcji środowisk opozycyjnych na złożoną im przez W. Jaruzelskiego propozycję włączenia się w proces rządzenia krajem:		
- pewność, że wielu skorzysta z propozycji	4,2	3,5
- nadzieja, że wielu skorzysta	21,8	17,4
- obawa przed odrzuceniem propozycji	24,8	11,0
- odrzuca propozycję, bo oczekują czegoś więcej	18,8	13,2
- odrzuca propozycję, bo nie wierzą władzy	4,8	14,1
- część się zgodzi, ale nie ci, co są przeciwko socjalizmowi	14,5	13,1
- brak zdania	10,9	27,8
Postulowany stosunek kierownictwa PZPR do polityki gospodarczej rządu:		
- powinno się pozostawić rządowi samodzielność	30,9	41,9
- powinno się krytycznie odnieść do polityki rządu, a nawet spowodować jego zmianę	21,2	22,8
- powinno się pozostawić rządowi jeszcze na jakiś czas samodzielność, ale obserwować, czy nie popełnia błędów	36,4	25,1
- powinno się bronić polityki rządu	10,3	7,8
Ocena decyzji kadrowych podjętych na VII Plenum:		
- zdecydowanie dają nadzieję na przyspieszenie reform	6,7	3,2
- raczej stwarzają nadzieję na przyspieszenie reform	38,8	19,2
- raczej nie stwarzają nadziei na przyspieszenie reform	14,5	19,6
- zdecydowanie nie stwarzają nadziei na przyspieszenie reform	11,5	10,5
- trudno powiedzieć	28,5	47,5

cd.tabeli

1	2	3
Odpowiedzi na pytanie: "Czy ostatnie Plenum PC PZPR dostatecznie wnikliwie zajęło się najważniejszymi problemami, potrzebami Polski i Polaków?":		
- zdecydowanie tak	12,1	2,0
- raczej tak	41,2	18,6
- raczej nie	19,4	15,9
- zdecydowanie nie	6,7	5,9
- trudno powiedzieć	20,6	57,3